

Erfaringer fra Holland

Indsamlet på studietur i foråret 2024

Foto: Jens Peter Hermansen

Finansieret af
Den Europæiske Union
NextGenerationEU

Jens Peter Hermansen
Innovationscenter For Økologisk Landbrug
jeph@icoel.dk +45 61974910

Landbrugs / -gartneruddannelsen i Holland

Folkeskolen er "delt i indskoling, mellemskole og udskoling" i "udskoling" er leverne fra 12-16 år og allerede her vælger eleven / opdeles eleverne i en praktisk og en teoretisk linje. På den praktiske linje møder de forskellige praktiske fag. Herunder også lidt landbrug under paraplyen "de grønne fag".

Landbrugs- og gartneruddannelsen er normalt en 3-årig erhvervsuddannelse. Tidligere hørte uddannelsen under landbrugsministeriet, men er nu under undervisningsministeriet

Landbrugsskoler har ofte specialiseret sig med et enkelt fokus: planter, grøntsager eller husdyr (økologi er ikke obligatorisk men der er et valgfag som afprøves på 4 skoler fra i år) og en af de traditionelle landbrugsskoler starter en økolinie i år.

Hvad ender det med?

De faglærte uddannelser er opbygget af:

- MBO (faglært, level 4)
- HBO (modsvare nok danske produktionsleder / måske AØ)
- Universitet

Warmonderhof

Warmonderhof er en økologisk og biodynamisk landbrugsskole med en 4-årig uddannelse (hvis du skal være faglært)

Det er en kostskole med eget landbrug, hvilket er meget atypisk i Holland

Det er en Fond der ejer bygningerne, men skoledriften er en del af det "officielle" uddannelsessystem og underlagt universitet AERES hvor man kan tage professionsuddannelser.

Uddannelsens opbygning på Warmonderhof

Der er to spor. Det ene spor er fuldtidsstudie i 4 år, hvor slutmålet er faglært landmand. Det andet spor er 2 år på deltidsstudie, hvor slutmålet er landbrugsassistent. Det er almindeligt at uddanne sig eller videreuddanne sig på faglige deltidsuddannelser i Holland.

Fuldtid:

Der er 100 elever på fuldtid, hvor de efter endt skoleophold ender på level 4, på deres uddannelsesskala.

Første år er fælles for alle specialer. 50% tid teoriundervisning og 50% tid i skolens landbrug (formiddag teori, eftermiddag skolepraktik)

Andet år, er eleverne 6 måneder i skole og 6 måneder i praktik på bedrift efter eget valg (eleverne vælger ofte praktik i udlandet). Skoleforløb ligger i vinterhalvåret, praktikforløb ligger i sommerhalvåret.

Tredje år, er eleverne 6 måneder i skole og 6 måneder i praktik på skolens landbrug med stort ansvar og undervisning af nye elever. Efter 3. år har eleverne opnået level 3, landbrugsassistent 1/3 af eleverne vælger at stoppe her.

Fjerde år, er eleverne 6 måneder i skole og derefter har 6 måneder til at skrive speciale, hvor de laver en plan for omlægning til økologi og evt. biodynamisk drift, af en konkret bedrift efter eget valg. Efter 4 år har eleverne opnået level 4, som svarer til faglært landmand.

Deltid:

Der er 200 elever på deltid, hvor eleverne efter endt skoleophold ender på level 2, på deres uddannelsesskala. Uddannelsen er bygget op af teori og praksis på skolens landbrug. Eleverne er 1 dag om ugen på skolen, hvor der veksles mellem teori og praksis. De er 2 dage i ulønnet praktik, hvor de selv

skal finde en bedrift, og de sidste 2 dage er til egen disposition – ofte som lønarbejder eller i egen virksomhed.

Økonomi for eleverne

Elever på fuldtid kan få SU under skoleperioden – 500 EURO, hvilket svarer til skolepengene de skal betale

Elever på deltid får ingen SU, og må selv betale for uddannelsen.

Rekruttering og elevtyper på Warmonderhof

Elever på heltids og deltidsstudie rekrutteres via:

- Steinerskoler (en meget væsentlig andel af eleverne)
- Landmænd som selv har taget uddannelsen på Warmonderhof, anbefaler Warmonderhof til deres børn og nære kontakter
- Studievejledere
- Uddannelsesdage og uddannelsesmesser
- Sociale medier

Kønsfordelingen på skolen er 50/50 hvilket er forskelligt fra de konventionelle landbrugsskoler, hvor drengene er i overvægt.

Fuldtidelever:

50% af eleverne kommer fra landbrug. Eleverne fra Warmonderhof er efterspurgt efter endt uddannelse, og alle som ønsker at arbejde i primærerhvervet, får arbejde efter endt skoleforløb eller opstarter egen landbrugsvirksomhed. Uddannelsen giver adgang til at læse en 2-årig bachelor.

Deltid:

På deltidsstudiet er eleverne primært lidt ældre og kommer fra andre erhverv og professioner, ofte med akademisk uddannelse forud. De elever der fuldfører skoleforløbet, etablerer sig med små og ofte alternative produktioner, som f.eks. Market Gardens og lign.

Level 2 som er endemålet for deltidsstudiet, giver ingen merit og der er stort frafald på uddannelsen. Mange deltids elever har et urealistisk billede af livet og arbejdet på landet.

Foto 1: Mange der fuldfører deltidsskoleforløbet, etablerer sig med små og ofte alternative produktioner, som f.eks. Market Gardens og lign. Foto af Jens Peter Hermansen

Efteruddannelse af praktikværter

Warmonderhof har lavet 1 dagskurser om vinteren under titlen "bliv en bedre arbejdsgiver / praktikvært", men efterspørgslen er lav.

Bonusinfo

Landbrugsstøtte gives som EU grundbetaling på ca. 220 Euro/ha. Hertil kan man placeres i kategorierne bronze, sølv eller guld hvilket udløser ekstra tilskud (nok lidt ala bioordningerne). Økologerne ligger automatisk i kategorien "guld".

Økologer får ekstra 50 Euro/ha. Der gives ikke særskilt omlægningstilskud og det ønskes heller ikke af erhvervet.

Der er meget stor konkurrence om jord fra andre aktører end landmænd. Jordpriserne ligger normalt fra 80.000 -120.000 Euro/ha. Ingen unge kan betale denne pris.

Der er 3 jordbrugsfonde der opkøber landbrugsjord og stiller til rådighed for unge økologer. Det drejer sig om få tusinde ha. på landsplan.

Skattesystemet gør at jord og landbrug i praksis overdrages fra forældre til ét barn, da der så stort set ikke skal betales skat. Det kræver dog accept fra øvrige søskende.

Staten stiller billigt lån til rådighed, op til 400.000 Euro hvis man producerer efter bestemte bæredygtighedsparametre.